

Lehtimäki Kari

PÄÄTÖS KULLANHUHDONTALUVAN MYÖNTÄMISESTÄ

Kullanhuuhdentalupahakemus

Hakija: Kari Lehtimäki

Muut hakijat: Jari-Pekka Heikkilä, Markku Koskela, Mika Ylimäki, Reino Ylimäki
Vireilletulopvm: 13.8.2015
Etuoikeuspvm: 13.8.2015
Hakemuksen tarkoitus: Kullanhuuhdonta valtion omistamalla alueella.
Kaivoslain (621/2011) 4 luvun 22 §:n mukaan kullanhuuhdontaan valtion omistamalla alueella on oltava kaivosviranomaisen lupa.

PÄÄTÖS

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto myöntää kaivoslain (621/2011) nojalla edellä mainitulle hakijalle kullanhuuhdentaluvan lupatunnuksella HL2015:0008. Tällä luvalla jatketaan kullanhuuhdontaan oikeuttaneen valtauksen KaivNro 9026 toimintaa.

Perustelut: Hakijat ovat osoittaneet, että kaivoslaissa (621/2011) säädetyt edellytykset täyttyvät eikä kaivosviranomaisen selvityksen (liite 3) perusteella luvan myöntämiselle ole kaivoslaissa säädettyä estettä
Kaivoslaki (621/2011) 45 § ja 50 §.

Kullanhuuhdentaluvan haltijoilla on tässä luvassa mainitulla kullanhuuhdonta-alueella yksinoikeus etsiä ja kartoittaa maaperässä esiintyvää kultaa, ottaa talteen ja hyödyntää maaperässä esiintyvää kultaa huuhtomalla sekä ottaa talteen ja hyödyntää huuhdonnan sivutuotteena irtomaasta löytyvät platinahiput sekä jalo- ja korukivet.

Kullanhuuhdonta-alueen tiedot

Pinta-ala: 4,8 ha
Alueen nimi: Mosku
Sijainti: Inari, Sotajoki, Puolikko-ojan haara. Metsähallituksen hallinnoima valtionmaa, metsätalousalue. Alueen sijainti ja rajat ilmenevät tämän päätöksen liitetystä kartasta (liite 2)

Päätöksen täytäntöönpano

Kullanhuuhdentalupa perustuu toimenpiteet saa aloittaa, kun siihen oikeuttava lupapäätös on lainvoimainen ja luvassa määrätty vakuus on asetettu. Jos kullanhuuhdentalupa perustuu toimenpiteet edellyttävät muualla lainsäädännössä

vaadittua lupaa, saa toimenpiteen kuitenkin aloittaa vasta, kun asianomainen lupapäätös on lainvoimainen tai toiminnan aloittamiseen on saatu oikeus asiassa toimivaltaiselta viranomaiselta.

Lupamääräykset

Päätöksen voimassaolo

Kullanhuuhdontalupa on voimassa neljä (4) vuotta päätöksen lainvoimaiseksi tulosta.

Perustelut: Hakemuksen mukaisesti. Kullanhuuhdonnan ei katsota aiheuttavan yleiselle tai yksityiselle edulle sellaista vahinkoja tai haittaa, että luvan voimassaoloaikaa olisi lyhennettävä.

Menetelmät

Tämä lupa oikeuttaa lapiokaivun suorittamiseen lupa-alueella.

Perustelut: Lupahakemuksen mukaisesti

Kullanhuuhdonta-alueen kunnossapito

Kullanhuuhdonta on rajoitettava välttämättömiin toimenpiteisiin. Kullanhuuhdontaluvan nojalla tapahtuvasta toiminnasta ja muusta kullanhuuhdonta-alueen käytöstä ei saa aiheutua haittaa ihmisten terveydelle tai vaaraa yleiselle turvallisuudelle, olennaista haittaa muulle elinkeinotoiminnalle, merkittäviä muutoksia luonnonolosuhteissa, harvinaisten tai arvokkaiden luontoesiintymien olennaista vahingoittumista, merkittävää maisemallista haittaa tai muille lähistöllä olevien alueiden käyttötärpeille haittaa tai vahinkoa eikä vahinkoa alueella sijaitseville kulttuurihistoriallisesti arvokkaille rakennuksille ja niiden pihapiirille. Kullanhuuhdontaluvan haltijan on pidettävä kullanhuuhdonta-alue sellaisessa kunnossa, että se jatkuvasti täyttää turvallisuuden vaatimukset eikä haitallisia ympäristövaikutuksia aiheudu.

Perustelut: Kaivoslaki (621/2011) 24 §.

Poronhoidolle aiheutuvien haittojen vähentäminen

Kullanhuuhdontaluvan haltijan on estettävä porojen joutuminen jyrkkäreunaisiin kaivukuoppiin tai luiskattava kaivannot siten, ettei niistä aiheudu vaaraa alueella liikkuville poroille tai porotalouden harjoittajille. Lupa-alueelle ei saa virittää puiden väliin naruja tai muuta vastaavaa, joka voi aiheuttaa vaaratilanteita alueella mahdollisesti liikkuville.

Perustelut: Alue kuuluu Hammastunturin paliskunnan alueeseen. Lupamääräyksessä mainituilla toimenpiteillä vähennetään kullanhuuhdonnasta poronhoidolle aiheutuvia haittoja erityisellä poronhoitoalueella. Myös tämän luvan muissa lupamääräyksissä kielletään olennaisen haitan aiheuttaminen muille elinkeinoille sekä määrätään aiheutuneiden vahinkojen ja haittojen korvaamisesta. Alue rajoittuu Hammastunturin ja Ivalo paliskuntien väliseen raja-aitaan. Alueen läheisyydessä ei selvitysten (liite 3.) perusteella ole muita erityisiä porotalouden rakenteita.

Saamelais- ja koltta-asioihin liittyvät määräykset

Kullanhuuhdontaluvan haltijan on huolehdittava, ettei toiminnasta yksin tai yhdessä muiden vastaavien lupien tai alueiden muiden käyttömuotojen kanssa aiheudu sellaista haittaa, joka olennaisesti heikentäisi edellytyksiä harjoittaa saamelaiselinkeinoja taikka muutoin ylläpitää ja kehittää saamelaiskulttuuria. Mikäli olennaista haittaa aiheutuu, toiminta on keskeytettävä ja aiheutunut haitta korjattava välittömästi.

Perustelut: Alue sijaitsee saamelaisten kotiseutualueella. Annetuissa lausunnoissa esiin tulleet saamelaiselinkeinojen harjoittamiseen ja saamelaiskulttuurin ylläpitämiseen liittyvät yksilöidyt asiat on otettu huomioon tämän luvan lupamääräyksissä.

Kullanhuuhdonta koskeva selvitysvelvollisuus

Kullanhuuhdontaluvan haltijoiden tulee vuosittain toimittaa Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle selvitys talteen otetun kullan ja käsitellyn irtomaan määrästä sekä rakentamisesta kultanhuuhdonta-alueella ja muusta alueen käytöstä.

Selvityksen tulee sisältää:

- 1) talteen otetun kullan määrä grammoina
- 2) käsitellyn irtomaan määrä irtokuutiometreinä
- 3) käytetyt tutkimus- ja työmenetelmät
- 4) kultanhuuhdonta-alueella työskentelevien henkilöiden määrä henkilötyöpäivinä
- 5) työskentelyaika kultanhuuhdonta-alueella
- 6) tehdyt maisemointi- ja jätehuoltotoimenpiteet

Selvitys on jätettävä kaivukautta seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä.

Perustelut: Kaivoslaki (621/2011) 28 §, asetus kaivostoiminnasta (391/2012) 9 §.

Kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelma ja sen noudattaminen

Kullanhuuhdontaluvan haltijoiden on noudatettava viranomaiselle toimittamaansa kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelmaa.

Perustelut: Kaivoslaki (621/2011) 25 §. Kullanhuuhtoja on velvollinen huolehtimaan maa- ja kivennäisjätteen synnyn ehkäisemisestä, sen haitallisuuden vähentämisestä sekä jätteen hyödyntämisestä tai käsittelemisestä.

Vakuus

Kullanhuuhdontaluvan haltijoiden on asetettava 1200 euron suuruinen pankkitalletusvakuus Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle kaivoslakiin perustuvasta toiminnasta aiheutuneen vahingon ja haitan korvaamista sekä kaivoslain mukaisten jälkitoimenpiteiden suorittamista varten.

Perustelut: Kaivoslaki (621/2011) 10 luku 107 §. Vakuus määräytyy kaivumenetelmän ja alueen ominaisuuksien perusteella. Alueella harjoitetaan pienimuotoista lapiokaivua ja alue on helposti saavutettavissa.

Ilmoitus kullanhuuhdonta-alueen maastotöistä

Kullanhuuhdontaluvan haltijoiden on ilmoitettava etukäteen kirjallisesti alueen hallinnasta vastaavalle Metsähallitukselle sekä alueen paliskunnalle ja saamelaiskäräjille kaikista maastotöistä, jotka voivat aiheuttaa vahinkoa tai haittaa. Maastotöitä koskevassa ilmoituksesta on käytävä ilmi:

- 1) töistä vastaavan henkilön nimi sekä yhteystiedot;
- 2) arvioitu maastotöiden aloitusajankohta ja kesto;
- 3) tarkempi selvitys, mitä maastotöitä tehdään sekä mitä työmenetelmiä ja koneita käytetään;
- 4) arvio toimenpiteiden määrästä;
- 5) alueella työskentelevien henkilöiden lukumäärä;
- 6) arvio maastotöiden vaikutuksista ympäristöön;
- 7) tarvittaessa selvitys muista seikoista, joilla voi olla merkitystä.

Maastotöitä koskevaan ilmoitukseen on liitettävä kartta, johon on merkitty alue, jolla maastotöitä tullaan tekemään. Ilmoitus on tehtävä viimeistään kuukautta ennen maastotöihin ryhtymistä.

Perustelut: Kaivoslaki (621/2011) 27 §, Asetus kaivostoiminnasta (391/2012) 7 §.

Jälkitoimenpiteet

Kun kullanhuuhdontalupa on rauennut tai peruutettu, on kullanhuuhdontaluvan haltijoiden saatettava kullanhuuhdonta-alue välittömästi yleisen turvallisuuden vaatimaan kuntoon, poistettava rakennukset ja rakennelmat sekä laitteet, huolehdittava alueen kunnostamisesta ja siistimisestä sekä saatettava alue mahdollisimman luonnonmukaiseen ja maisemallisesti tyydyttävään tilaan. Kullanhuuhdontaluvan haltijoiden on tehtävä viipymättä kirjallinen ilmoitus Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle ja Metsähallitukselle, kun edellä mainitut toimenpiteet on saatettu loppuun. Ilmoitus on kuitenkin tehtävä viimeistään vuoden kuluttua luvan raukeamisesta tai peruuttamisesta. Ilmoituksen tulee sisältää tieto jälkitoimenpiteiden päättymispäivästä sekä kuvaus toteutetuista jälkitoimenpiteistä.

Perustelut: Kaivoslaki (621/2011) 29 §.

Korvaus alueen hallinnasta vastaavalle viranomaiselle

Kullanhuuhdontaluvan haltijoiden on suoritettava Metsähallitukselle vuotuista korvausta 50 euroa hehtaarilta. Kullanhuuhdontakorvaus on ensimmäiseltä vuodelta maksettava viimeistään 30 päivänä siitä, kun kullanhuuhdontalupa on tullut lainvoimaiseksi tai kaivosviranomaisen on antanut määräyksen päätöksen täytäntöönpanosta muutoksenhausta huolimatta. Seuraavina vuosina korvaus on maksettava viimeistään 15 päivänä maaliskuuta.

Perustelut: Kaivoslaki (621/2011) 102 §.

Vahinkojen ja haittojen korvaaminen kullanhuuhdonta-alueella

Kullanhuuhdontaluvan haltijan on korvattava kullanhuuhdonta-alueella tapahtuvasta kaivoslakiin perustuvasta toiminnasta aiheutuneet vahingot ja haitat, jollei jonkin toimenpiteen osalta korvauksesta toisin säädetä.

Perustelut: Kaivoslaki (621/2011) 103 §.

Luvan muuttaminen

Mikäli kullanhuuhdonta koskevien toimenpiteiden määrässä, laadussa tai aikataulussa tapahtuu sellainen muutos, että lupamääräyksiä on tarpeen tarkistaa, on luvanhaltijan haettava kullanhuuhdontaluvan muuttamista kaivosviranomaiselta.

Perustelut: Kaivoslaki (621/2011) 69 §.

Luvan jatkaminen

Mikäli luvan voimassaoloa halutaan jatkaa, tulee hakemus luvan voimassaolon jatkamiseksi toimittaa kaivosviranomaiselle viimeistään kaksi kuukautta ennen luvan voimassaolon päättymistä. Hakemukseen tulee liittää lupaharkinnan kannalta tarpeelliset ja luotettavat selvitykset alueella harjoitetun toiminnasta ja siitä, että alueella on edelleen edellytyksiä löytää kultaa.

Perustelut: Kaivoslaki (621/2011) 66 §, asetus kaivostoiminnasta (391/2012) 27 §.

Rakentaminen

Kullanhuuhdontalupa ei oikeuta rakentamaan alueelle kaivoslain tarkoittamia rakennelmia.

Perustelut: Kaivoslaki (621/2011) 26 §.

Alueelle ei ole haettu lupaa ympärivuotiselle rakentamiselle.

Maastoliikenne

Kullanhuuhdonta-alueella ja sen ulkopuolella tapahtuva maastoliikenne edellyttää maastoliikennelain mukaisen luvan maanomistajalta.

Perustelut: Maastoliikennelaki (1710/1995) 2 luku 4§

Lupahakemuksen käsittely

Lupahakemuksesta tiedottaminen

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto on tiedottanut tässä luvassa yhdistetyistä hakemuksista kuuluttamalla niitä 30 päivän ajan Turvallisuus- ja kemikaaliviraston sekä Inarin kunnan ilmoitustauluilla. Lausunnot ja mielipiteet on tullut toimittaa viimeistään 9.12.2016.

Lausuntopyyntö ja lausunnot hakemuksesta

Hakemuksesta on lähetetty lausuntopyyntö ja saatu lausunnot seuraavasti:

- 1) Turvallisuus- ja kemikaaliviraston lausuntopyyntö Hammastunturin paliskunnalle 8.11.2016
Hammastunturin paliskunnan poroisännän lausunto 20.12.2016
Hammastunturin paliskunta ei vastusta lapiokaivuu lupia.
- 2) Turvallisuus- ja kemikaaliviraston lausuntopyyntö Metsähallitukselle 8.11.2016

Metsähallituksen lausunto 9.11.2016

Tukes on pyytänyt Metsähallitukselta lausuntoa asiassa pyytää kaivoslain (621/2011) 37 §:n nojalla Metsähallitukselta lausuntoa oheisesta kullanhuuhdentalupahakemuksesta HL2015:0008.

Tukes pyytää lausuntopyynnössään kaivoslain 38 §:n nojalla Metsähallituksen perusteltua näkemystä alueen hallinnasta vastaavana viranomaisena hakemuksen mukaisen toiminnan vaikutuksesta saamelaisten oikeudelle alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää kieltään ja kulttuuriaan, huomioiden alueen läheisyydessä olevat vastaavat luvat ja muut maankäyttömuodot.

Kullanhuuhdonta-alue sijaitsee Metsähallituksen metsätalouden hallinnassa olevalla alueella. Hakemusalueen pinta-ala on 4,8 ha. Vuotuinen kaivumäärä on arviolta noin 6-7 m³. Kohteen välittömässä läheisyydessä ei ole muita kullanhuuhdentalupia ja -hakemuksia ja kyseessä on jatkoluvan haku.

Alue sijaitsee poronhoitolain tarkoittamalla (848/1990) erityisellä poronhoitoalueella Hammastunturin paliskunnassa ja saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä tarkoitetulla saamelaisten kotiseutualueella.

Metsähallituksella ei ole tällä hetkellä tiedossa ko. alueella nykyistä maankäyttöä muuttavia suunnitelmia eikä erityistä virkistyskäyttöä.

Hakemusalueen läheisyydessä on ollut metsätaloustoimintaa pitkään. Varsinainen kullanhuuhdonta-alue ei ole ollut metsätaloustoimien piirissä kivennäismaiden osalta. Hakemusalueella sijaitsevan ojan varsi on sekapuustoista jouto- ja kitumaata. Alue on luontaisesti uudistuvaa.

Lupahakemuksen alue sijaitsee Metsähallituksen ja Hammastunturin paliskunnan sopimuksen (MH 5889/620/2010, 10.12.2010) mukaisella rajoitusalueella, jossa metsien käsittelyä on rajoitettu 20 vuoden ajaksi. Metsähallituksella ja Hammastunturin paliskunnalla on lisäksi yhteistoimintasopimus (MH 3489/2014:2, 17.6.2014). Ko. sopimukset eivät käsittele kullanhuuhdonta-alueella.

Kullanhuuhdonta-alueilla luvanhaltija on velvollinen korvaamaan Metsähallitukselle aiheuttamansa puusto- yms. vauriot. Polttopuiden ottoon saa maksullisen luvan. Kullanhuuhdontaan maastoliikenneluvan saa tarvittaessa Metsähallitukselta. Huuhdonta-alueen ulkopuolelle sijoittuvaan majoittumiseen ja asuntovaunun talviaikaiseen säilytykseen tulee hakea lupa Metsähallitukselta. Hakija on ilmoittanut hakemuksessaan, ettei rakentamistarvetta ole.

Tällä hetkellä Metsähallituksella ei ole tiedossa, että hakemusalueella olisi uhanalaisia kasvien ja eläinten esiintymiä, petolintujen pesintää tai tunnettuja kulttuuriperintökohteita. Alueelta tai sen välittömästä läheisyydestä ei ole kartoitettu muinaismuistolain (17.6.1963/295) suojaamia muinaisjäännöksiä tai muita kulttuuriperintökohteita. Jos maata kaivettaessa tai muuta työtä suoritettaessa tavataan kiinteä muinaisjännös, on työ muinaisjännöksen kohdalta heti keskeytettävä ja ilmoitettava kohde Museovirastolle tarpeellisia toimenpiteitä varten. Ilman muinaismuistolain nojalla annettua lupaa kiinteän muinaisjännöksen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen on kielletty. Myös muut alueella mahdollisesti olevat kulttuuriperintökohteet, kuten vanhat kullankaivun historiaan liittyvät jäännökset, tulee ottaa huomioon maankäytössä. Metsähallitus toteaa, ettei ko. kohteita ole Metsähallituksen tiedossa hankkeen alueella ja eikä tee maastokartoituksia ko. hankkeen johdosta. Metsähallitus ei sitoudu lausunnossaan vastuuseen alueen mahdollisista kartoittamattomista kohteista. Luonnonsuojelu- ja vesilain viranomaisvalvonnasta alueella vastaa Lapin ELY-keskus. Tarkemmat tiedot mainituista alueen vesiluontotyypeistä, suojelualueista, rauhoitetuista ja suojelluista kohteista ja arvioista antaa Lapin ELY-keskus.

Kalaston osalta Metsähallitus muistuttaa, että kullanhuuhdonta on huomattava vesistöihin suoraan vaikuttava maankäyttömuoto. Ivalojoeki, johon haetulla lupa-alueella oleva Sotajoki laskee, on merkittävää Ivalojoen alkuperäisen vaeltavan taimenen lisääntymis- ja poikastuotantoaluetta. Taimenen lisäksi vesistöalueella on alkuperäisiä harjus-, siika-, hauki- ja ahvenkantoja.

Kalakantojen selviytyminen ympäristömuutoksista perustuu niiden riittävän laajan geenipohjaan. Lohikalojen osalta geenipohjan monimuotoisuutta lisää vesistöalueen osakannat. Taimenen osalta jokainen sivupuro aina latvoille asti lisää turvaa Ivalojoen alkuperäisen taimenkannan olemassaolon. Taimenen osakannat ovat usein pienissä latvapuroissa eläviä purotaimenia, tammukoita, jotka varmistavat geenipohjan säilymisen osallistamalla isojen monikiloisten taimenten kutuun. Vaelluskutuisissa joissa ei tule onkia taimenenpoikasia tammukoina.

Kullankaivuun haitalliset vaikutukset konkretisoituvat, mikäli kullanhuuhtonnan vuoksi alapuoliseen vesistöön pääsee hienojakoista maa-ainesta ja ravinteita. Pohjan liettyminen tuhoaa lohikaloille tärkeitä kutu- ja poikastuotantoalueita sekä kuoriutuneita poikasia ja kehitymässä olevaa mätää.

Vesiluonnon osalta kaivutoiminta tulee järjestää siten, että alapuoliseen vesistöön pääse kalastolle ja muulle vesiluonnolle haitallisessa määrin liettymistä aiheuttavaa mineraaliainesta eikä ravinteita. Maa-aineksien pääsy alapuoliseen vesistöön voidaan estää riittävällä veden kierrätyksellä ja saostuslaitteilla.

Metsähallitus pyytää muistuttamaan kaivajaa seuraavista asioista mahdollisen luvan myöntämisen yhteydessä:

- Kaivutoiminta tulee tapahtua siten, että alapuoliseen vesistöön ei pääse liettymistä aiheuttavaa mineraaliainesta eikä ravinteita.
- Kaivukauden päättyessä jyrkät kaivantojen reunat on luiskattava. Reunat on myös merkittävä maastoon riittävän näkyvästi porotaloutta haittaamattomalla tavalla.
- Tiestön käyttöä koskee laki yksityisistä teistä (15.6.1962/358) ja tiestön käytöstä päättää tienpitäjä. Ko. tapauksessa tienpitäjä on Metsähallitus yleisen Kutturin tien ulkopuolella. Kullanhuuhdontalupa ei anna suoraan oikeutta tiestön käyttöön. Metsähallitus ei yleensä rajoita teilläään kevyttä liikennettä, mutta raskaisiin kuljetuksiin on oltava Metsähallituksen lupa. Alueella on Metsähallituksen metsäautotiestö heikkokuntoista. Metsähallitus ei vastaa tiestön huonosta kunnosta ihmisille ja kalustolle mahdollisesti aiheutuneista vahingoista. Kullanhuuhdontaan liittyviä raskaita kuljetuksia ei saa suorittaa tiestövaurioiden mahdollisuuden ollessa olemassa. Raskaiden kuljetusten ja muun liikennöinnin mahdollisesti aiheuttamat vauriot tiestölle tulee aiheuttajan korvata. Maastoliikenteenosalta käytettäessä koneellisia kulkuneuvoja hakija on velvollinen hankkimaan maastoliikenneluvan.

Hallituksen esityksessä kaivoslaista todetaan, että arvioinnissa olisi lähinnä tarpeen kiinnittää huomiota saamelaiskulttuurin kannalta tärkeänä pidettävään poronhoitoon kohdistuviin vaikutuksiin.

Porotalouden rakenteita (Ivalon ja Hammastunturin paliskuntien välinen esteaita) on lupahakemuksen kohteena olevalla alueella välittömässä läheisyydessä. Metsähallitus arvioi, ettei porotalouden rakenteille kyseessä olevassa tapauksessa aiheudu haittaa, mikäli luvanhakija toimii huolellisesti.

Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä 4.2.2015 (taltionumero 275), Saamelaiskäräjien valitus ympäristölupa-asiassa, joka koski koneellista kullankaivua) todetaan seuraavasti: ”Nyt puheena olevassa asiassa on kysymys pienessä mittakaavassa tapahtuvasta kullankaivusta alueella, jota käytetään tähän tarkoitukseen vain osa vuotta ja silloinkin tiukkojen lupamääräysten puitteissa. Sanotulla toiminnalla ei aiheuteta haittaa saamelaiskulttuurille ja vaikutukset saamelaisten perinteiselle elinkeinolle, kuten poronhoidolle, kalastukselle, metsästykselle tai ympäröivälle luonnolle jäävät hyvin paikallisiksi”. KHO:n päätöksen kohteena oleva kullanhuuhdontalupahakemus on HL2012:0057, Midas 2 ja pinta-alaltaan 3,4 ha.

Viitaten edellä mainittuun korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen sekä po. kullanhuuhdontahakemusalueen vähäiseen pinta-alaan ja ympäröivän alueen muuhun maankäyttöön Metsähallitus arvioi, ettei toiminnasta aiheudu haittaa yksittäisenä kohteena saamelaiskulttuurin harjoittamiselle. Puheena olevan lupahakemusalueen ja ympärillä olevien

muiden kullanhuuhtalupien yhteisvaikutuksella voi olla paikallisesti jonkin verran haittaa porotaloudelle.

3) Turvallisuus- ja kemikaaliviraston lausuntopyyntö Inarin kunnalle 8.11.2016
Inarin kunnan lausunto 29.11.2016

Hakemus kohdistuu alueelle, jolla ei ole voimassa olevaa kunnallista kaavaa.

4) Turvallisuus- ja kemikaaliviraston lausuntopyyntö Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle 8.11.2016

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lausunto 23.11.2016

Haettava kullanhuuhto-alue sijaitsee Inarin kunnan alueella, Kutturantien eteläpuolella Sotajoella, Puolikko-ojan haarassa. Alue ei sisälly luonnonsuojeluohjelma- tai luonnonsuojelualueisiin, ei myöskään erämaa-alueisiin eikä Natura 2000 suojelualueverkostoon. Kullanhuuhto-alue sijoittuu Hammastunturin paliskunnan alueelle ja se on Metsähallituksen hallinnassa olevaa valtion maata. Alue on Saamelaiden kotiseutualuetta.

Luontoarvojen suojeleminen

Kullanhuuhto-alueella ei Hertta-rekisterin Eliöt-tietokannan mukaan (SYKE) ole luonnonsuojelulain 42 §:n nojalla koko maassa rauhoitettujen kasvilajien, 46 §:n uhanalaisten lajien tai 47 §:n erityisesti suojeltavien lajien esiintymiä ja eläinten havaintopaikkoja, eikä luontodirektiivin liitteiden II ja IV lajien esiintymiä ja eläinten havaintopaikkoja. Mikäli alueelta havaitaan edellä mainittuja lajeja, on huuhtotoiminta järjestettävä siten, että siitä ei aiheudu luonnonsuojelulaissa kiellettyä seurausta, kuten lajin heikentämistä tai häviämistä eikä lajin elinympäristön heikentämistä tai tuhoutumista.

Tarvittaessa edellä mainitut laji- ja luontotyyppiesiintymät, samoin kuin vesilain nojalla suojellut lähteet, on rajattava huuhto-alueen ulkopuolelle, ellei esiintymien säilymistä voida turvata muilla toimenpiteillä.

Metsätalosalueellakin toimittaessa tulee huomioida luonnonsuojelulain säännökset ja tavoitteet sekä Metsähallituksen alueelle mahdollisesti antamat käytännön ohjeet.

Kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelmat, vesiensuojelu

Hakemukseen on liitetty kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelma.

Suunnitelman mukaan toiminnasta ei aiheudu ympäristövaikutuksia.

Samentumista ja muita veden laatuun kohdistuvia haittoja estetään käyttämällä aiemmin kaivettua aluetta laskeutusaltaana.

Yhteisvaikutusten kautta yksittäiselläkin paikalla on vaikutusta alapuoliseen vesistöön. Kun vesistöalueella voi olla kymmeniäkin huuhtopaikkoja, on vaara, että toiminnasta aiheutuvalla yhteiskuormituksella on vesistön tilaa heikentävä vaikutus. Huuhtottavan

aineksen käsittely tulee järjestää siten, että samentumista aiheuttava humuksen ja kiintoaineksen joutuminen alapuoliseen vesistöön estetään myös tulva-ajat huomioon ottaen.

Huuhdontavesistöllä on tavallisesti, aivan vahaisia latvapurojen yläosia lukuun ottamatta, kalataloudellista merkitystä sekä kalojen oleskelualueena että kulkureittinä ja myös kutu- ja poikastuotantoalueena. Tämä on huuhdontatoiminnassa otettava huomioon siten, että joen tai puron varsi pensaineen ja puustoineen säilytetään mahdollisimman suurelta osin luonnontilassa ja huolehditaan em. veden laatuun kohdistuvien heikentävien vaikutusten estämisestä.

Kulttuurihistoria ja rakentaminen

Kullanhuuhdontakulttuuriarvot on kaivutoiminnassa turvattava, mikäli sellaisia on haetulla huuhdonta-alueella. Kullanhuuhdantalupahakemuksen yhteydessä alueelle ei haeta lupaa rakentaa rakennuksia tai rakennelmia. Kutturaan menevän yleiseltä tieltä haarautuu metsäautotie, jota noin 4 km:a. Loppumatka noin 200 metriä kävelen.

5) Turvallisuus- ja kemikaaliviraston lausuntopyyntö Saamelaiskäräjille 8.11.2016 Saamelaiskäräjien yhteislausunto hakemuksista 5.12.2016

Saamelaiskäräjien yhteislausunto kullanhuuhdantalupahakemuksista HL2011:0031, HL2011:0050, HL2012:0025 ja HL2012:0077, HL2011:0057, HL2015:0008, HL2011:0046, HL2011:0026, HL2015:0011, HL2015:0014, HL2015:0014 sekä muista vireillä olevista ja vastaavista kullanhuuhdantaluvista Ivalojokeen laskevien Sota-, Uijem- ja Kyläjokien sekä niihin laskevien haarojen varsilla

Tukesin lausuntopyynnot 7.10.2016, 12.10.2016, 1.11.2016, 3.11.2016, 8.11.2016, 10.11.2016, 17.11.2016, 23.11.2016 sekä muut vireillä olevat ja vastaavat kullanhuuhdantaluvat Ivalojokeen laskevien Sota-, Uijem- ja Kyläjokien sekä niihin laskevien haarojen varsilla

Johdanto

Saamelaiskäräjät esittää Ivalojokeen laskevien Sota-, Uijem- ja Kyläjokien sekä niihin laskevien haarojen varsilla harjoitettavaa kullanhuuhdontoimintaa koskevassa lausunnossaan näkemyksensä siitä, 1) millaisia vaikutuksia kullanhuuhdontoiminnasta (ml. otsikossa mainitut lupahakemukset sekä muut vireillä olevat ja vastaavat lupahakemukset) ko. alueella aiheutuisi saamelaisten perustuslaillisille oikeuksille ylläpitää ja kehittää kieltään ja kulttuuriaan, 2) tulisiko näiden vaikutusten valossa kullanhuuhdontoiminnalle myöntää lupia, sekä 3) voidaanko vaikutuksia poistaa lupamääräyksin.

Saamelaiskäräjät vastustaa kullanhuuhdantalupien (sekä otsikossa mainittujen että muiden vireillä olevien) myöntämistä ko. alueelle, koska lupahakemuksissa kuvatussa toiminnasta yhdessä alueen muun kullanhuuhdontoiminnan sekä alueen muiden käyttömuotojen (erityisesti metsätalous) kanssa aiheutuisi jäljempänä esitetyin tavoin kaivoslain 50 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohtien tarkoittamaa olennaista heikennystä saamelaisten edellytyksiin

harjoittaa alueella perinteisiä saamelaiselinkeinoja - erityisesti poronhoitoa ja kalastusta -, sekä huomattavaa haittaa poronhoidolle, joita ei voida lupamääräyksin poistaa. Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan lupaa ei tule myöskään poronhoitolain 2 §:n 2 momentin perusteella myöntää luvan mukaisesta toiminnasta poronhoidolle aiheutuvan huomattavan haitan vuoksi.

Vireillä olevat kullanhuuhdantalupahakemukset lupaharkinnassa

Kaivosviranomaisen näkemyksen mukaan vireillä olevia kullanhuuhdantalupahakemuksia, joista kaivosviranomaisen mukaan valtaosa on jatkohakemuksia voimassa oleville luville tai ”hakija on harjoittanut alueella saman laatuista kullanhuuhdontaa aikaisemminkin”, ei voida ottaa lupaharkinnassa huomioon, koska ”ne eivät vaikuta millään tavalla maankäyttöön” (saamelaiskäräjälain 9 §:n mukainen neuvottelu 28.11.2016). Tällainen tulkinta on vastoin kaivoslain velvoitteita, sillä sekä kaivoslain 38 § että 50 § edellyttävät, että käsiteltävän kullanhuuhdantaluvan sekä alueen läheisyydessä olevien voimassa olevien vastaavien lupien (38 §) lisäksi lupaharkinnassa selvitetään ja otetaan huomioon vastaavat luvat (50 §) tai alueen muut käyttömuodot (sekä 38 ja 50 §) sekä niiden yhteisvaikutus (50 § 1 momentin 1 kohta).

Yleisten laintulkintasääntöjen mukaan lakia on tulkittava siten, että kulloinkin kyseessä oleva tulkinta vastaa lain tarkoitusta sekä mahdollisimman hyvin muuta ympäröivää lainsäädäntöä, eikä ole ristiriidassa perustuslain kanssa. Näin ollen kaivoslakia on tulkittava ottaen huomioon lain tarkoitus ja muu lainsäädäntö (tässä erityisesti perustuslaki, saamelaiskäräjälaki, erämaalaki ja poronhoitolaki). Saamelaisten alkuperäiskansaoikeudet on turvattu perustuslaissa (perustuslain 17.2 §, 22§). Kaivoslain 1 §:n 4 momentissa erikseen todetaan, että kaivoslaissa tarkoitettu toiminta sovitetaan yhteen saamelaisten kotiseutualueella siten, että saamelaisten oikeudet alkuperäiskansana turvataan. Hallituksen esityksessä lisäksi edellytetään, että kaivoslakia tulkitaan ja sovelletaan siten, että em. oikeudet turvataan (HE 273/2009 vp, s. 70, 1 § 4 momentin yksityiskohtaiset perustelut). Kaivoslaissa viitataan myös mm. poronhoitolakiin, jonka 2.2 § kieltää erityisesti poronhoitoon varatun maan käyttämisen sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle.

Kaivosviranomaisen tulkinta lupaharkinnassa huomioon otettavista maankäyttömuodoista ei vastaa kaivoslain sisältöä. Tulkinta lisäksi estää kaivoslain (ml. siinä säädetyn saamelaiskulttuurin heikentämiskiellon) tarkoituksen toteutumisen ja synnyttää ristiriidan kaivoslain ja muun lainsäädännön välille. Tulkinta vaarantaa myös saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksien turvaamistavoitteen toteutumisen ja on siten ristiriidassa perustuslain kanssa. Kaivoslain säännöksillä ei ole mahdollista sivuuttaa muuta lainsäädäntöä (HE 273/2009 vp, s. 72, 3 §:n yksityiskohtaiset perustelut). Kullanhuuhdontoiminnan luonteen vuoksi kullanhuuhdontoiminnasta syntyvät vaikutukset eivät rajoitu kullanhuuhdantaluvan voimassaoloaikaan, vaan vaikutukset kumuloituvat ja niiden vaikutus ympäristöön ja siten saamelaisten oikeuteen ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan jatkuvat pitkään kullanhuuhdontoiminnan loppumisen jälkeenkin. Yhteisvaikutuksia

arvioitaessa on joka tapauksessa otettava huomioon vireillä olevat luvat, jotka koskevat alueita, joilla jo on harjoitettu kaivutoimintaa riippumatta siitä, onko kysymys esimerkiksi aiemmin voimassa olleen luvan uusimisesta vanhalle vai luvasta uudelle toimijalle. Lupien myöntämisessä kokonaan uusille alueille taas tulisi arviointi suorittaa erityistä huolellisuutta noudattaen ja ottaen huomioon kyseessä olevan alueen kaikki muu maankäyttö. Yksittäisellä alueella vallitsevien maankäyttömuotojen yhteisvaikutusten arviointia ei siten tule rajoittaa sen perusteella, onko kyse voimassa olevasta luvasta vai ei. Muunlainen tulkinta olisi kaivoslain 38 ja 50 §:ien tarkoituksen vastainen.

Hakemusten keskeinen sisältö ja alueen kullanhuuhtontatoiminta

Kullanhuuhtonta-alueet sijaitsevat Inarin kunnassa, Ivalojokeen laskevien Sota-, Uijem- ja Kyläjokien sekä niihin laskevien haarojen varsilla, Hammastunturin erämaa-alueella. Kullanhuuhtonta-alueet sijaitsevat saamelaiskäräjälain 4 §:ssä tarkoitetulla saamelaisten kotiseutualueella, jossa saamelaisilla on kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto (perustuslaki 121 § 4 mom.). Lisäksi kullanhuuhtonta-alueet sijaitsevat poronhoitolain 2.2 §:n mukaisella erityisesti poronhoitoon varatulla alueella, jossa maata ei saa käyttää sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle. Alue kuuluu Hammastunturin paliskunnan yhden siidan (ns. Kutturin siidan, joka muodostuu viidestä poroperheestä) alueeseen, joka hoitaa porojaan Ivalojoen eteläpuolisella, Sallivaaran, Lapin ja Ivalon paliskuntien raja-aitoihin ulottuvalla alueella. Kullanhuuhtonta-alueet sijaitsevat lisäksi Kutturin siidan porojen ainoalla talvilaidunalueella, sillä alueella on harjoitettu ja harjoitetaan edelleen voimakasta metsätaloutta. Talvella porot kaivavat Sota- ja Uijemjokien kuivia jokitörmäkankaita ja kuruja varpuja ja jäkäliä syödäkseen.

Haetut luvat ovat pääosin jatkolupahakemuksia lapiokaivulle alueille, joilla kaivosviranomaisen ilmoituksen mukaan on harjoitettu saman laajuista kullanhuuhtontatoimintaa hakijoiden toimesta aiemminkin. Hakemusten vuotuinen kaivumäärä vaihtelee 6 m³ ja 50 m³, pinta-ala 2,2 ja 6,9 ha ja haettu lupa-aika 3 ja 10 vuoden välillä.

Ottaen huomioon kullanhuuhtonta-alueiden sijainti ja aluetta koskevat em. käyttörajoitukset, sekä kaivoslain 34 §:n, 38 §:n ja 50 §:n 1 ja 3 kohtien vaatimukset olisi hakijoiden tullut hakemuksessaan arvioida toimintansa vaikutuksia saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksiin. Luvanhakijoiden olisi kullanhuuhtontalupaa hakiessaan näytettävä toteen, ettei toiminnasta aiheudu sellaista haittaa, joka muodostaisi luvan myöntämisen esteen. Saamelaiskäräjien arvion mukaan toiminnasta aiheutuu yhdessä muiden käyttömuotojen (muut kullanhuuhtontaluvat ja -hakemukset sekä metsätalous) kanssa olennaista heikennystä saamelaisten edellytyksiin harjoittaa saamelaisten kotiseutualueella perinteisiä saamelaiselinkeinoja tai muutoin ylläpitää ja kehittää saamelaiskulttuuria (ks. alla) sekä huomattavaa haittaa poronhoidolle, minkä vuoksi hakemuksia on pidettävä tältä osin puutteellisena, eikä lupia voida myöntää.

Toiminnan vaikutukset saamelaiskulttuuriin

Vaikutukset saamelaiseen poronhoitoon

Hammastunturin paliskunnan kokonaispinta-ala on kaivosviranomaisen ilmoituksen mukaan noin 252000 ha. Kaivosviranomaisen toimittaman lausuntopyyntöön (23.11.2016) mukaan Hammastunturin paliskunnan alueelle sijoittuu 39 kpl kullanhuuhtontaan oikeuttavia lupia (yht. noin 195 ha), sekä 43 kpl vireillä olevia lupahakemuksia (kaivosviranomaisen tilannekatsaus 28.11.2016). Hammastunturin paliskunnan alueella harjoitettava kullanhuuhtontatoiminta keskittyy kuitenkin yhden siidan/tokkakunnan (5 perhettä), eikä koko paliskunnan alueelle. Kaivoslain 50 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohtien mukaisten luvan myöntämisen esteiden arvioinnissa kullanhuuhtontatoiminnan vaikutusten arviointi suhteessa paliskunnan kokonaispinta-alaan johtaisikin väistämättä vääriin johtopäätöksiin, sillä kullanhuuhtontatoiminta Hammastunturin paliskunnassa ei jakaudu koko 252 000 ha alueelle. Näin ollen, jotta kaivoslain 1, 38 sekä 50 §:ssä asetetut velvoitteet täyttyisivät lupaharkinnassa, kullanhuuhtontatoiminnan sekä alueen muiden käyttömuotojen yhteisvaikutuksia poronhoitoon ei voida arvioida ainoastaan paliskuntatasolla. Sen sijaan lupaharkinnassa tulee kiinnittää huomiota sekä ko. alueen siidan että koko paliskunnan edellytyksiin harjoittaa perinteisiä saamelaiselinkeino- ja taikka muutoin ylläpitää ja kehittää saamelaiskulttuuria (tässä erityisesti poronhoitoa), ottaen huomioon ao. siidan harjoittamisedellytykset ja niissä mahdollisesti tapahtuvien muutosten vaikutus koko paliskunnan edellytyksiin harjoittaa perinteisiä saamelaiselinkeinoja taikka muutoin ylläpitää ja kehittää saamelaiskulttuuria.

Kullanhuuhtontatoiminta keskittyy pääosin Sota- ja Uijemjokien sekä niihin laskevien ojen/purojen varsille, noin 25 neliökilometrin laajuiselle alueelle. Sota- ja Uijemjokien alueella on Kutturan siidan poronhoidolle keskeinen merkitys: Sotajoen poroerotusaita johdin- ja syöttöaitooneen (joita pitkin porot kuljetetaan erotusaitaan), jossa siida käsittelee poronsa, sijaitsee kullan-huuhtonta-alueen välittömässä läheisyydessä kullanhuuhtontatoiminta ulottuu johdinaidan suulle saakka. Sotajoen poroerotusaita on käytössä sekä kesäisin, syksyisin että talvisin. Kullanhuuhtonta-alue (kokonaisuutena) sijaitsee lisäksi Kutturan siidan ainoalla, jäljellä olevalla talvilaidunalueella ja erityisesti Sota- ja Uijemjokien rantatörmät ovat korvaamattomia siidan porojen ravinnonsaannille talvella. Sota- ja Uijemjokien alueen merkitys porojen talviravintoalueena on korvaamaton, koska alueella ei ole säilynyt vanhoja luppometsiä ja jäkäläkankaita voimakkaan metsätaloustoiminnan vuoksi. Alueella poroja hoitavaan siidaan kuuluvan Jarmo Haatajan mukaan porojen kuljetus on vaikeutunut sekä talviravinnon saatavuus heikentynyt kullanhuuhtontatoiminnan vuoksi (henk. koht. tiedonanto 9.-10.11.2016).

Kaivosrekisterin karttapalvelun (25.11.2016) mukaan Sota- ja Uijemjokien sekä niihin laskevien sivuhaarojen alueelle sijoittuu yhteensä 29 voimassa olevaa kullanhuuhtontaan oikeuttavaa lupaa sekä 48 vireillä olevaa lupahakemusta. Lisäksi Kyläjoen ja siihen laskevan haaran varrella on 4 voimassa olevaa kullanhuuhtontalupaa ja 3 lupahakemusta. Yhteensä Sota- ja

Uijemjokien, noin 25 km² laajuiselle alueelle, kohdistuu siis kaivoslain mukaisia lupia ja lupahakemuksia yhteensä 77 kpl. Näistä 7 sisältyy sekä voimassaoleviin lupiin että vireillä oleviin hakemuksiin, koska hakija on hakenut jatkolupaa ennen voimassaolevan kullanhuuhtontaluvan päättymistä. Kullanhuuhtontaluvat (sekä voimassa ja vireillä olevat yhdessä) aiheuttaa Sota- ja Uijemjokien sekä niihin laskevien haarojen alueella kaivoslain 50 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohtien tarkoittamaa olennaista heikennystä ja huomattavaa haittaa Kutturin siidan poronhoidolle: Mikäli kaivosviranomaisen myöntää kaikki haetut, vireillä olevat luvat, on esimerkiksi Sotajoki miltei koko pituudeltaan (alku- ja loppupään n. 3 km pituista osuutta lukuun ottamatta) kullanhuuhtontakäytössä, eikä sen varsia voida enää hyödyntää porojen talvilaidunalueena. Myös porojen kuljettaminen Sotajoen erotusaitaan vaikeutuu entisestään ja voi jopa estyä, etenkin jos kullanhuuhtontalupia myönnetään Hammastunturin ja Ivalon paliskuntien väliaidan läheisyyteen (erityisesti mm. Annabellanojan, Moberginon ja Harrijoen alueelle): kullanhuuhtontatoiminnan vuoksi perinteisten kuljetusreittien käytön estyminen on johtanut siihen, että siidan porot voidaan kuljettaa Sotajoen erotusaitaan ainoastaan kullanhuuhtonta-alueen itäpuolelta Hammastunturin ja Ivalon paliskunnan väliaitaa pitkin tai Sota- ja Uijemjokien länsi- ja eteläpuolelta, jolloin kuljetusmatka kasvaa useita kymmeniä kilometrejä. Kullanhuuhtonta-toiminta Sota- ja Uijemjokien alueella on siten jo vaikeuttanut huomattavasti ja olennaisella tavalla Hammastunturin paliskunnan Kutturin siidan poronhoitoa. Koska ko. kuljetusreitit ovat kullanhuuhtontatoiminnan vuoksi ainoat jäljellä olevat kuljetusreitit kohti Sotajoen erotusaitaa kullanhuuhtontatoiminnan estettyä porojen perinteiset kulkureitit, vaarana on, että Sotajoen erotusaidan käyttö estyy kokonaan, mikäli kaikki haetut luvat myönnetään. Sotajoen erotusaidassa käsitellään kaikki Kutturin siidan porot ja se on käytössä ympärivuotisesti. Kullanhuuhtontatoiminta ulottuu Sotajoen erotusaitaan saakka. Jatkolupia tai uusia kullanhuuhtontalupia ei voida siten Sota- ja Uijemjokien varsille tai niihin laskevien haarojen varsille enää myöntää, koska ne yhdessä alueen muiden käyttömuotojen (metsätalous) kanssa aiheuttavat kaivoslain 50 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdissa tarkoitetun luvan myöntämisen esteen. Kullanhuuhtontatoiminnasta (ml. voimassa sekä vireillä olevat luvat ja lupahakemukset) yhdessä muiden alueen käyttömuotojen (metsätalous) aiheuttavaa olennaista heikennystä alueen saamelaisten edellytyksiin harjoittaa alueella perinteistä saamelaista elinkeinoaan poronhoitoa ja huomattavaa haittaa poronhoidolle ei myöskään voida estää lupamääräyksin, koska ko. kuljetusreitit ovat ainoat jäljellä olevat kuljetusreitit kohti Sotajoen erotusaitaa. Kullanhuuhtontatoiminnan ajallinen rajoittaminen tai lupa-alueiden pienentäminen ei poista ko. haittaa, sillä saamelaisessa poronhoidossa poro ei ole karjatuotannollinen eläin, joka on tottunut ihmiseen, vaan se laiduntaa vapaana luonnossa ja etenkin kesällä säikkyy ihmisiä ja ääniä. Näin ollen toimenpiteeksi porojen kulkureittien ja siten Sotajoen poroerotusaidan käytön turvaamiseksi ei riitä, että jokivarteen jätetään pieni alue tätä varten ja muu alue annetaan kullanhuuhtontatoiminnan käyttöön.

Kullanhuuhtontatoiminta (ml. voimassa sekä vireillä olevat luvat ja lupahakemukset) Kutturin siidan ainoalla talvilaidunalueella aiheuttaa lisäksi kaivoslain 50 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdissa

tarkoitettun luvan myöntämisen esteen, koska se heikentää merkittävästi Kutturan siidan porojen talvi-ravinnon saatavuutta. Kullanhuuhdontatoimintaa harjoitetaan siidan porojen ainoalla talvilaidunalueella; alueen voimakkaan metsätaloustoiminnan sekä laajojen suoalueiden vuoksi porojen talvilaidunalueet rajoittuvat jokien, erityisesti Sota- ja Uijemjokien, varsille. Kullanhuuhdonnalla, erityisesti koneellisella, on tutkimusten mukaan suoria ja pitkäaikaisia negatiivisia vaikutuksia alueen luontotyypeihin, kasvillisuuteen ja lajistoon - kullanhuuhdonnan on todettu edistävän alkuperäisten lajien korvautumista kulttuurivaikutteisille pihaille ja tienvarsille ominaisilla lajeilla, erityisesti tehokkaasti leviävillä pioneerilajeilla (Lapin ELY-keskus & Metsähallitus 2009). Tutkimusten mukaan kasvillisuuden palautuminen ennalleen kullanhuuhdontatoiminnan jälkeen kestää useita kymmeniä vuosia (esimerkiksi Luttojoen varrella kasvillisuus ei ole edelleenkään palautunut 1800-luvun lopun kullankaivun jäljiltä), joten talviravinnon saatavuudessa kullanhuuhdontatoiminnasta aiheutuvat muutokset ovat erittäin pitkäikäisiä. Esimerkiksi Lemmenjoen kansallispuistossa tehdyn tutkimuksen mukaan alueen alkuperäiset luontotyypit ja kasvillisuus tuhoutuvat kokonaan ja paikallinen lajisto ja kasvillisuus muuttuvat pysyvästi koneellisessa kullanhuuhdonnassa, eivätkä konekaivetut alueet vielä kymmenenkään vuoden jälkeen maisemoinnista muistuta luonnontilaista maisemaltaan, luontotyypiltään eikä lajistoltaan. Sen sijaan niin luontotyyppi, kasvillisuus kuin maisemakin olivat edelleen kulttuurivaikutteisia ja vastasivat tyyppiltään lähinnä maa-aineksen ottoalueita. (Lapin ELY-keskus & Metsähallitus 2009: 57-59.) Vaikka kyseessä ei ole koneellinen kullankaivu, Sota- ja Uijemjokien alueelle kohdistuu merkittävä määrä kullanhuuhdontalupia ja -hakemuksia, joiden yhteisvaikutukset saamelaiselle poronhoidolle, ottaen huomioon alueen merkitys Kutturan siidalle, ovat merkittävät kaivutavasta riippumatta. Lisäksi on huomioitava, että kaivoslain muutokset ovat mahdollistaneet myös lapiokaivuluvussa entistä suurempien maamäärien käsittelyn luvan voimassa-olon aikana. Talvilaidunalueilla kullanhuuhdonnan vaikutukset ovat vieläkin pitkäikäisempiä, sillä esimerkiksi jäkälän kasvu on erittäin hidasta ja siten koneellisesta kullanhuuhdonnasta johtuvia laidunmenetyksiä voidaan pitää pysyvinä.

Mikäli Kutturan siidan porojen talviravinnon saatavuus kullanhuuhdontatoiminnan vuoksi entisestään heikkenee, on siidan joko siirryttävä ruokintaan tai perinteiseltä alueeltaan pohjoisemmaksi muiden Hammastunturin paliskunnan siidojen alueille. Vastaavasti siirtyminen muiden siidojen alueelle johtaisi laidunten kulumiseen ja poronhoidon harjoittamisedellytysten heikkenemiseen paliskunnan muilla alueilla, jolloin osa properheistä joutuisi väistämättä lopettamaan elämäntapansa. Saamelaisen poronhoidon jatkuvuus alueella edellyttää, ettei siida joudu menettämään lisää laidunalueitaan. Esimerkiksi Sotajoen osalta tilanne olisi kaikkien haettujen lupien myöntämisen jälkeen se, että Sotajoella olisi 54 voimassaolevaa kullanhuuhdontalupaa, noin 16 km pituisella joki-osuudella, joissa ainakin yhdeksällä harjoitettaisiin koneellista kullanhuuhdontaa. Ainoastaan Sota-joen alku- (n. 2,5 km pituinen osuus) ja loppupää (n. 3 km pituinen osuus) jäisivät kullanhuuhdontatoiminnan ulkopuolelle, ja siten porojen talvilaidunalue- ja kuljetuskäyttöön. Mikäli porot eivät enää pääsisi ylittämään Sotajokea, menettäisi siida/tokkakunta n. 16 km² kokoisien

laidunalueen kullanhuuhdontatoiminnan vuoksi. Ruokkimiseen siirtyminen johtaisi siten perinteisen saamelaisen poronhoidon loppumiseen alueella, koska saamelainen poronhoitoperinne muuttuisi ja poronhoidosta tulisi kannattamatonta. Poronhoidolla on keskeinen merkitys alueen saamelaisille, sillä poronhoidon käytänteiden avulla saamen kieli, kulttuuri ja perinteinen tieto siirtyvät sukupolvelta toiselle. Porosta saadaan myös pääosa saamen käsityöissä tarvittavasta materiaalista. Mikäli poronhoidon harjoittamisedellytykset alueella katoavat kullanhuuhdontatoiminnan vuoksi, katoaa poronhoidon myötä vähitellen myös alueen saamelainen kulttuuri ja kieli.

Tässä yhteydessä Saamelaiskäräjät haluaakin muistuttaa, että kaivoslain 1 §:n mukaan lain tarkoituksen toteuttaminen edellyttää yleisten ja yksityisten etujen turvaamista ottaen erityisesti huomioon:

- 1) kaivostoiminnan harjoittamisen edellytykset;
 - 2) kiinteistöjen omistajien ja yksityisten haitankärsijöiden oikeusasema;
 - 3) toiminnan vaikutukset ympäristöön ja maankäyttöön sekä luonnonvarojen säästävä käyttö.
- Tässä yhteydessä esimerkiksi kohdan 2. haitankärsijöiden oikeusaseman huomioon ottaminen tarkoittaa lähtökohtaisesti sitä, etteivät toiminnasta muille alueen käyttäjille aiheutuvat haitat saa toiminnan seurauksena kasvaa suhteettoman suuriksi toiminnasta saatavaan hyötyyn nähden. Lupaviranomaisen on KHO:n ratkaisukäytännön (KHO 1999:14) mukaan lisäksi otettava huomioon YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (KP-sopimus), perustuslain 17 §:n 3 momentti ja poronhoitolain 2 §:n 2 momentti kaivoslainsäädännön mukaisia viranomaispäätöksiä tehtäessä (HE 273/2009 vp: 203). KP-sopimuksen 27 artiklan mukaan kansallisiin, uskonnollisiin ja kielellisiin vähemmistöihin kuuluvilta henkilöiltä ei saa muun ohessa kieltää oikeutta yhdessä muiden ryhmänsä jäsenten kanssa nauttia omasta kulttuuristaan. Artiklassa tarkoitettu kulttuurikäsite kattaa myös saamelaiskulttuuriin olennaisena osana kuuluvan poronhoidon sekä kalastuksen. (HE 273/2009 vp: 203). KP-sopimuksen toimeenpanoa valvovan YK:n ihmisoikeuskomitea on linjannut, että erilaiset luontoympäristöön vaikuttavat hankkeet saamelaisten kotiseutualueella, kuten kaivostoiminta, hakkuut ja muut vastaavat toimet, jotka sellaisenaan eivät muodostaisi KP-sopimuksen 27 artiklan loukkausta, saattavat kuitenkin olla yhteisvaikutuksiltaan sellaisia, että ne heikentävät olennaisesti tai estävät saamelaisia nauttimasta omasta kulttuuristaan. Harkittaessa rikkooko toimenpide 27 artiklaa, tulee ottaa huomioon aiempien ja muiden suunniteltujen toimenpiteiden vaikutus. YK:n ihmisoikeuskomitean mukaan (KP-sopimus) 27 artikla merkitsee muun muassa velvollisuutta taloudellisten toimenpiteiden suunnittelemiseen ja toteuttamiseen siten, että saamelaisten elinkeinojen, kuten poronhoidon, taloudellinen kannattavuus säilyy (HE 214/2013 vp: 112). Ottaen huomioon kullanhuuhdonnasta alueen saamelaiselle poronhoidolle aiheutuvat merkittävät haitat ja vastaavasti yksittäisille toiminnanharjoittajille aiheutuvat hyödyt, ei kullanhuuhdontalupia voida myöntää intressivertailun perusteella.

Mikäli paliskunta joutuu edelleen luopumaan vähäisistä jäljelle jääneistä laidunalueistaan, siidan laidunkiertojärjestelmä murentuu, eikä laidunten kantokyky kykene enää ylläpitämään alueen saamelaisten elintapaa ja kulttuurimuotoa, poronhoitoa. Ottaen huomioon Sota- ja Uijemjokien ja niihin laskevien haarojen varsilla voimassa ja vireillä olevat kaivoslain mukaiset luvat ja lupahakemukset (yht. 77 kpl) - puhumattakaan niiden vaikutusalueista tai metsätalouden aiheuttamista hai-toista poronhoidolle - on selvää, että saamelaiselle poronhoidolle aiheutettu olennainen haitta on jo saavutettu, eikä kullanhuuhtontalupia voida enää myöntää ko. alueelle. Saamelaiskäräjät vastustaa sekä nyt lausuttavana että vastaavien vireillä olevien kullanhuuhtontalupahakemusten myöntämistä, koska kullanhuuhtontatoiminta Sota- ja Uijemjokien sekä niihin laskevien haarojen varsilla yhdessä alueen muun kullanhuuhtontatoiminnan sekä alueen muiden käyttömuotojen kanssa (metsätalous) aiheuttaisi kaivoslain 50 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohtien tarkoittamaa olennaista heikennystä saamelaisten edellytyksiin harjoittaa alueella perinteistä elinkeinoaan poronhoitoa sekä huomattavaa haittaa poronhoidolle, joita ei voida lupamääräyksiin poistaa. Kullanhuuhtonta-alueiden pienentäminen tai toiminta-ajan rajoittaminen tai ajallinen siirtäminen eivät poista kullanhuuhtontatoiminnan, ottaen huomioon erityisesti metsätaloudesta aiheutuvat vaikutukset, aiheutuvia negatiivisia yhteisvaikutuksia ja riitä turvaamaan siidan poronhoidon harjoittamisedellytyksiä alueella.

Ottaen huomioon kullanhuuhtonta-alueen sijainti ja merkitys alueen saamelaisille sekä kullanhuuhtontaan arvioidut yhteisvaikutukset alueen saamelaiskulttuurille ja poronhoidolle, olisi kullanhuuhtontalupien myöntämistä pidettävä myös perustuslain 17.3 §:n sekä YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (KP-sopimus) artiklan 27 vaatimusten vastaisena. Saamelaiskäräjät vastustaa kullanhuuhtontalupien (ml. lausuttavana olevat ja muut vireillä olevat lupahakemukset) myöntämistä em. syistä ja katsoo, ettei olennaista haittaa voida estää lupamääräyksiin kullanhuuhtonta-alueen sijainnista ja alueen merkityksestä johtuen.

Vaikutukset saamelaiseen kalastukseen

Sota-, Uijem- ja Kyläjoilla on lisäksi merkitystä alueen saamelaisten edellytyksille harjoittaa perinteistä elinkeinoaan kalastusta: Sekä Sotajoki, johon Uijemjoki laskee, Kyläjoki että myös Ivalon paliskunnan alueella sijaitseva Palsioja, jonne keskittyy vastaavasti Ivalon paliskunnan alueella tapahtuva kullanhuuhtontatoiminta, laskevat Ivalojokeen. Ivalojoeksi, kuten myös Lemmenjoen kullanhuuhtonta-alueen vesistöt, laskevat edelleen Inarijärveen. Inarin alueen saamelaiseen kulttuuriin kuuluu olennaisesti poronhoidon, käsityön ja keräilyn ohella myös kalastus. Kala on tärkeä osa saamelaisten ruokataloutta ja kalastus osa saamelaisten monielinkeinollista kulttuurimuotoa. Inarijärven merkitys inarinsaamelaisten kulttuurille on keskeinen.

Ivalojoella on erittäin merkittävä rooli saamelaisten kalastusmahdollisuuksien turvaamisessa, sillä Ivalojoeksi on Inarijärven vaeltavan taimenen tärkein lisääntymisjoki. Inarijärven

taimenkannasta noin 70 % on peräisin Ivalojoen vesistöstä (RKTL 2010). Vaeltavan taimenen lisääntymisalue ulottuu Ivalojoen pääuomassa Hammastunturin erämaa-alueen läpi Lemmenjoen kansallispuiston alueelle. Taimenen osalta jokainen sivupuro aina latvoille asti turvaa Ivalojoen alkuperäisen taimenkannan olemassaolon. (Metsähallituksen lausunto Pohjois-Suomen ympäristölupavirastolle 20082). Ivalojoen alaosa, johon Sotajoki ja sen valuma-alue sekä Palsioja kuuluvat, on taas tärkeää Inarijärvestä nousevan pohjasiian kutualuetta. (Metsähallitus 2012: 3.)

Keskeinen ongelma kullanhuuhtonon negatiivisten vesistövaikutusten ennaltaehkäisemisessä ja siten vedenlaadun, luonnon monimuotoisuuden sekä saamelaisten kalastusmahdollisuuksien turvaamisessa Ivalojoen ja sen sivu-uomien ja edelleen koko Inarijärven vesistön alueella on ajantasaisen, kattavan ja luotettavan tiedon puuttuminen vesistöjen tilasta. Ivalojoen varrella harjoitetaan intensiivisesti kullanhuuhtontaa, eikä kullanhuuhtonon vaikutuksia Ivalojoen ja sen sivu-uomien veden laatuun ja edelleen kalastoon ja muuhun eliöstöön sekä kuinka pitkälle vaikutukset ulottuvat ole tutkittu Sotajoella vuosina 2005 ja 2010 tehtyä kalastotarkkailua lukuun ottamatta. Ympäristönsuojelulaki toki velvoittaa ympäristölupavolliset toiminnanharjoittajat (ts. koneellisen kullanhuuhtonon harjoittajat) tarkkailemaan toimintansa vaikutuksia veden laatuun ja ympäristöön (YSL 8 § 3 kohta), mutta laajempaa vedenlaatuselvitystä ei Ivalojoen ja sen valuma-alueella ole toistaiseksi tehty.

Lisäksi tilanteen alueilla, joissa kulta kaivetaan usealla kullanhuuhtonta-alueella lapiolla, tekee entistä ongelmallisemmaksi se, ettei vastaavaa veloitetta ympäristönsuojelulain nojalla aseteta lapiokaivajille: Lapiokaivussa ei yleensä kierrätetä vettä tai käytetä laskeutusaltaita, vaan huuhtontavesi valuu suoraan vesistöön (Lapin Kullankaivajain Liitto Ry:n Koneellisen kullankaivun yhteistarkkailuraportti Ivalojoen-Sotajoen alueelta 2011: 4), joten erillisten kullanhuuhtonta-alueiden yhteisvaikutukset vedenlaatuun voivat olla huomattavia. Tällainen tilanne on Sota- ja Uijemjokien alueella: Alueelle kohdistuu yhteensä 77 kpl kaivoslain mukaista kullanhuuhtontalupaa ja -hakemusta (joista 7 sisältyy sekä lupiin että hakemuksiin), joista valtaosassa harjoitetaan lapiokaivua. Näin ollen em. velvoite ei koske suurinta osaa alueen toiminnanharjoittajista. Sota- ja Uijemjoet laskevat edelleen Ivalojokeen, jonka vedenlaatua kuormittavat myös muiden Ivalojokeen laskevien vesistöjen varrella harjoitettava kullanhuuhtonta sekä mm. metsätalouden ja taajama-alueiden päästöt. Toki ympäristönsuojelulain 6 § sekä 7 § edellyttävät toiminnanharjoittajaa, riippumatta siitä, harjoittaako hän luvanvaraista toimintaa vai ei, (6 §) olemaan selvillä toimintansa ympäristövaikutuksista, ympäristöriskeistä ja niiden hallinnasta sekä haitallisten vaikutusten vähentämismahdollisuuksista sekä (7.1 §) järjestämään toimintansa niin, että ympäristön pilaantuminen voidaan ehkäistä ennakolta tai sitä rajoitetaan, mutta varsinaisia lupamääräyksiä (toimenpiteitä) pilaantumisen ehkäisemiseksi ei aseteta, eikä niiden toteuttamista valvota samalla tavalla kuin ympäristölupavollisten kohdalla. Lisäksi kaivoslain 24 § kieltää aiheuttamasta haittaa ihmisten terveydelle tai vaaraa yleiselle

turvallisuudelle, merkittäviä muutoksia luonnonoloissa, harvinaisten tai arvokkaiden luontoesiintymien olennaista vahingoittumista, merkittävää maisemallista haittaa ja vahinkoa alueella sijaitseville kulttuurihistoriallisesti arvokkaille rakennuksille ja niiden pihapiirille. Kaivosviranomaisen ei toistaiseksi ole kuitenkaan asettanut konkreettisia lupamääräyksiä haitan todelliseksi ehkäisemiseksi, vaan edellyttänyt, että kullanhuuhtoja pitää kullanhuuhdonta-alueen ”sellaisessa kunnossa, että se täyttää jatkuvasti turvallisuuden vaatimukset eikä haitallisia ympäristövaikutuksia aiheudu” (ks. esim. HL2012:0077 koskeva päätös 22.5.2013). Kaivoslain 29 § velvoittaa toiminnanharjoittajaa saattamaan alue mahdollisimman luonnonmukaiseen ja maisemallisesti tyydyttävään tilaan, mutta vedenlaadun tai kalakantojen ennallistamiseen ei suoraan veloiteta. Kaivosviranomaisen lapiokaivuluvissa asettamaa vakuutta toiminnasta aiheutuneen vahingon ja haitan korvaamista sekä kaivoslain mukaisten jälkitoimenpiteiden suorittamista varten ei ainakaan toistaiseksi ole Saamelaiskäräjien tiedon mukaan käytetty vedenlaadulle ja kalakannoille aiheutuneiden haittojen korvaamiseksi.

Saamelaiskäräjät haluaa muistuttaa, että perustuslain 20 §:n mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille ja että julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöön koskevaan päätöksentekoon. Kullanhuuhdonnalla on tutkittu olevan suoria ja pitkäaikaisia negatiivisia vaikutuksia veden laatuun, vesistöjen pohjaeläimistöön, sekä kalastoon, erityisesti taimenkantaan. Kullankaivun vaikutuksia Lemmenjoen kansallispuistossa tehtyjen selvitysten mukaan kullanhuuhdonta on aiheuttanut vesistön rehevöitymistä, kuormitettujen alueiden lajiston monimuotoisuuden alenemistä ja jokivesien vedenlaadun heikkenemistä – veden samentumista havaittiin n. 30 kilometrin päässä kullanhuuhdonta-alueiden alapuolella. Viimeksi kesällä 2016 tehtiin Lapin Ely-keskukselle lukuisia ilmoituksia veden samentumisesta kullanhuuhdonta-alueilla sekä Lemmenjoella että Ivalojoen vesistöalueella. Lemmenjoella muun muassa sameus- ja kiintoainepitoisuudet olivat tutkimuksen mukaan kaivutoiminnan vaikutusalueilla 10–50-kertaiset, raudan 2-30-kertaiset ja alumiinin 4-70-kertaiset luonnontilaisiin alueisiin verrattuna. Kullanhuuhdonnan on todettu heikentävän kalakantoja ja niiden monimuotoisuutta, sillä pohjan liettyminen tuhoaa lohikaloille sekä siialle ja harjukselle tärkeitä kutu- ja poikastuotantoalueita. Esimerkiksi Vaskojoen taimentuotanto on pienentynyt kullankaivun johdosta. Lemmenjoella kuormitettujen vesialueiden alumiinipitoisuudet olivat niin korkeita, että ne ylittivät kirjolohelle määritetyn LC50-arvon (pitoisuus, jossa 50 % koe-eläimistä kuolee) ja Metsähallitus on todennut, etteivät alueen jokivedet täytä enää talousvedelle asetettuja vaatimuksia. (Lapin ELY-keskus & Metsähallitus 2009.) Metsähallituksen mukaan kaivutoiminnan jatkuminen ja lisääminen vähentää kalakantojen monimuotoisuutta ja vaarantaa osaltaan alkuperäisten kalakantojen selviytymistä.

Ottaen huomioon, että 1) Sota- ja Uijemjokien alueelle kohdistuu yhteensä 77 kpl voimassa olevia ja haettuja kullanhuuhdontalupia, 2) ettei lapiokaivussa yleensä kierrätetä vettä tai

käytetä laskeutusaltaita, vaan huuhdontavesi valuu suoraan vesistöön, sekä 3) ettei kaivosviranomainen ole toistaiseksi asettanut riittäviä lupamääräyksiä veden ja ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi (kaivoslain 24 ja 29 §) ja siten saamelaisten kalastusmahdollisuuksien turvaamiseksi kaivoslain 50 §:n mukaisesti, Saamelaiskäräjät katsoo, että kullanhuuhdontatoiminnasta ko. alueella yhdessä muiden alueen käyttömuotojen kanssa heikentää olennaisesti saamelaisten edellytyksiä harjoittaa perinteisiä saamelaiselinkeinoja taikka muutoin ylläpitää ja kehittää saamelaiskulttuuria. Tämän vuoksi Saamelaiskäräjät katsoo, ettei vireillä olevia ja vastaavia haettuja kullanhuuhdontalupia tule myöntää Sota- ja Uijemjokien sekä niihin laskevien haarojen varsilla. Tästä syystä Saamelaiskäräjät lisäksi vastustaa myös Kyläjokeen laskevien haarojen varrelle kohdistuvia kullanhuuhdontalupahakemuksia; Kyläjoki laskee niin ikään Ivalojokeen.

Saamelaiskäräjät haluaa muistuttaa, että Suomi on sitoutunut biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen (BD-sopimus) tavoitteisiin biologisen monimuotoisuuden suojelusta ja kestävästä käytöstä sekä näiden tavoitteiden entistä tehokkaampaan toimeenpanoon hidastaa merkittävästi vuoteen 2020 mennessä biologisen monimuotoisuuden häviämistä. Suomi on sitoutunut BD-sopimuksen artiklojen 8(j)3 ja 10(c)4 toimeenpanoon, ja siten perinteisen saamelaisen luonnonkäytön, kuten poronhoidon, keräilyn ja kalastuksen, edellytysten turvaamiseen. Saamelainen perinteinen luonnonkäyttö, kuten kalastus ja luonnonlaitumiin perustuva poronhoito, ylläpitää saamelaisten luonnon monimuotoisuuteen liittyvää perinteistä tietoa ja käytänteitä, joilla on merkitystä biologisen monimuotoisuuden suojelussa ja kestävässä käytössä. Em. tavoitteet on huomioitu kaivoslaissa: kaivoslain tarkoituksena on yhteiskunnallisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä kaivostoiminnan edistämisen ohella turvata saamelaisten alkuperäiskansaoikeudet. Mikäli perinteisen saamelaisen luonnonkäytön edellytykset heikkenevät kullanhuuhdonnan myötä, katoaa myös saamelaisten luontoon ja luonnon monimuotoisuuteen liittyvä perinteinen tieto, jolla on tunnustettu olevan suuri merkitys luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävä käytön turvaamisessa. Kullanhuuhdonnan mahdollistaminen saamelaisen perinteisen luonnonkäytön, ml. poronhoidon, keräilyn ja kalastuksen, edellytysten kustannuksella olisi myös ristiriidassa kaivoslain tarkoituksen ja BD-sopimuksen sitoumusten kanssa.

Yhteenveto

Kaivoslain 50 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohtien mukaan kullanhuuhdontalupaa ei saa myöntää, jos luvan mukainen toiminta 1) yksin tai yhdessä muiden vastaavien lupien tai alueiden muiden käyttömuotojen kanssa olennaisesti heikentäisi saamelaisten kotiseutualueella edellytyksiä harjoittaa perinteisiä saamelaiselinkeinoja taikka muutoin ylläpitää ja kehittää saamelaiskulttuuria; 3) aiheuttaisi erityisellä poronhoitoalueella huomattavaa haittaa poronhoidolle.

Saamelaiskäräjien arvion mukaan kullanhuuhdonta ko. alueella aiheuttaisi kaivoslain 50 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdissa tarkoitettua olennaista ja huomattavaa haittaa, jota ei Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan voida poistaa lupamääräyksin lupahakemuksen sijainti ja merkitys huomioon ottaen. Ottaen huomioon kullanhuuhdonta-alueen sijainti ja merkitys alueen saamelaisille sekä kullanhuuhdonnan edellä arvioidut vaikutukset alueen saamelaiskulttuurille (ml. poronhoidolle ja kalastukselle), olisi kullanhuuhdentalupien myöntämistä pidettävä myös perustuslain 17.3 §:n, poronhoitolain 2.2 §:n, YK:n KP-sopimuksen artiklan 27 vaatimusten sekä BD-sopimuksen sitoumusten vastaisena. Saamelaiskäräjät vastustaa kullanhuuhdentalupien myöntämistä em. syistä ja katsoo, ettei olennaista haittaa voida estää lupamääräyksin kullanhuuhdonta-alueen sijainnista ja alueen merkityksestä johtuen.

Saamelaiskäräjien yhteislausunto koskee kaikkea kullanhuuhdontoa toimintaa (ml. jo vireillä olevat sekä vastaavat kullanhuuhdentalupahakemukset) Ivalojokeen laskevien Sota-, Uijem- ja Kyläjokien sekä niihin laskevien haarojen varsilla. Saamelaiskäräjät säilyttää oikeutensa lausua vireille tulevista kullanhuuhdontaluvista myös erikseen, mikäli katsoo sen tarpeelliseksi. Kullanhuuhdontoa toiminta ko. alueella sijaitsee pääasiassa Hammastunturin erämaa-alueella. Erämaa-alueita perustetaan alueiden erämaaluonteen säilyttämiseksi, saamelaiskulttuurin ja luontaiselinkeinojen turvaamiseksi sekä luonnon monipuolisen käytön ja sen edellytysten kehittämiseksi (erämaalain 1.1 §). Rakentaminen kullanhuuhdonta-alueelle on kaivoslain 26 §:n 1 momentin mukaan lähtökohtaisesti kielletty, eikä sitä tule Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan sallia erämaalain tarkoitus huomioon ottaen.

Turvallisuus- ja kemikaaliviraston kannanotto lausunnoissa ja muistutuksissa esitettyihin yksilöityihin vaatimuksiin.

Kullanhuuhdontaan tarvitaan lainvoimainen kullanhuuhdentalupa tai lupapäätöksen yhteydessä kaivosviranomaisen antama kaivoslain 169 §:n mukainen täytäntöönpanolupa ennen toimenpiteiden aloittamista. Kullanhuuhdentalupahakemus ei oikeuta hakijaa tekemään alueella mitään toimenpiteitä, jotka eivät kuulu jokamiehen oikeuteen. Näin ollen hakemuksen vireilläolo ei oikeuta maankäyttöön eikä siten voi aiheuttaa haittaa saamelaiskulttuurille.

Lupamääräyksessä kullanhuuhdonta-alueen kunnossapidosta todetaan, että luvan mukaisesta toiminnasta ei saa aiheutua haitallisia ympäristövaikutuksia.

Kuten päätöksen liitteessä 3 todetaan, on kullanhuuhdontaan oikeuttavien lupien määrä ja sitä kautta toimintaan varatun alueen pinta-ala pienentynyt huomattavasti vuosien 2000 - 2017 välisenä aikana. Lisäksi liitteessä 3 selvitetään muuta maankäyttöä kyseessä olevalla lupa-alueella ja sen läheisyydessä.

Muut lausunnoissa esitetyt seikat on otettu päätöksessä huomioon lupamääräyksillä.

Muistutukset ja mielipiteet

Muistutuksia ja mielipiteitä ei ole jätetty.

Hakijan selitys

Hakijan selitys 29.12.2016 saamelaiskäräjien 5.12.2016 antamaan lausuntoon:

Kaivuu aika on noin 4-5 viikkoa vuodessa, joka rajoittuu kesäaikaan juhannuksen ja syyskuun väliin. Kaivuualue on noin 10x5 metriä erittäin vähä kasvillista hiekkakangasta. Kaivuualue tulee pysymään hyvin pienissä mittasuhteissa jatkossakin. Valtaus on suurimmaksi osaksi nevaa eikä kasva jäkälää. Kaivaminen on lapiokaivuuta, josta rännivesi ohjataan ennemmin kaivettuun kuoppaan eikä suoraan vesistöön. Kaivuu paikalta matkaa Sotajokeen noin 30 metriä. Vanhat kaivuukuopat täytetään aina. Eläinten tai ihmisten kulkua ei ole rajoitettu aidoin tai portein jolloin kaikki pääsevät kulkemaan alueella vapaasti. Kalastusta ei valtauksella ole harjoitettu, eikä tulla harjoittamaan ilman asianmukaisia lupia. Pyrimme kaikin tavoin kunnioittamaan luontoa, saamelaiskulttuuria ja heidän elinkeinojaan. Maapuuluvat ovat aina maksettu, sekä polttopuut ostettu erikseen. Mielestämme kaivuumme on hyvin vähäistä ja koemme että sillä ei ole mitään vaikutusta poronhoitoon, kalastukseen, vesistöjen laatuun eikä saamelaiskulttuurin ylläpitämiseen. Edellä mainittujen asioiden toteen näyttäminen on hankalaa paperilla, mutta paikan päällä tarvittaessa todistettavissa.

Päätösmaksu

Päätösmaksu 550 €. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnan palvelukeskus lähettää laskun hakijalle.

Perustelut: Asetus Turvallisuus- ja kemikaaliviraston maksullisista suoritteista (636/2013)

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen saa hakea muutosta kaivoslain (621/2011) 162 §:n nojalla Pohjois-Suomen hallinto-oikeudelta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Päätöksestä perittävästä maksusta voidaan valittaa samassa järjestyksessä kuin pääasiasta. Valitusaika on 30 päivää tämän päätöksen antopäivästä. Liitteenä olevasta valitusosoituksesta ilmenee, miten muutosta haettaessa on meneteltävä.

Päätöksestä tiedottaminen

Päätöksestä tiedotetaan kaivoslain (621/2011) 58 §:n mukaisesti. Lupapäätös liitteineen toimitetaan postitse hakijalle. Jäljennös päätöksestä toimitetaan niille, jotka ovat tätä erikseen pyytäneet sekä niille kunnille, ELY-keskuksille ja muille viranomaisille, joille asiasta sen käsittelyn aikana on annettu tieto tai joilta on pyydetty lausunto. Jäljennös päätöksestä toimitetaan myös saamelaiskäräjille ja paliskunnalle.

Päätöksen antamisesta ilmoitetaan niille, jotka ovat tehneet muistutuksen asiassa tai ovat ilmoitusta erikseen pyytäneet, sekä niille asianosaisille, joita asia erityisesti koskee.

Päätöksen antamisesta kuulutetaan alueen kunnan ilmoitustaululla.

Sovelletut säännökset

Kaivoslaki (621/2011)

Asetus kaivostoiminnasta (391/2012)

Asetus Turvallisuus- ja kemikaaliviraston maksullisista suoritteista (636/2013)

Lisätietoja

Lisätietoja antaa Katja Palo, puh. 029 5052 161, etunimi.sukunimi@tukes.fi

Pasi Molkoselkä
Ylitarkastaja

Katja Palo
Ylitarkastaja

LIITTEET

Liite 1. Valitusosoitus

Liite 2. Kartta alueesta (1:10 000)

Liite 3. Selvitys kullanhuuhtontaluvan myöntämisen esteistä

Liite 4. Ohjeet vakuuden asettamiseen

Liite 5. Panttaussitoumus

TIEDOKSI

Hammastunturin paliskunta

Inarin kunta

Lapin Ely-keskus

Metsähallitus

Saamelaiskäräjät

VALITUSOSOITUS

Valitusviranomainen

Päätökseen saa hakea muutosta valittamalla sille hallinto-oikeudelle, jonka tuomiopiirissä pääosa tässä päätöksessä tarkoitettua aluetta sijaitsee. Toimivaltainen hallinto-oikeus on mainittu valitusosoituksen lopussa. Valituskirjelmä osoitetaan valitusviranomaiselle ja se on toimitettava valitusajassa hallinto-oikeuden kirjaamoon.

Valitusaika

Määräaika valituksen tekemiseen on kolmekymmentä (30) päivää tämän päätöksen antopäivästä.

Valitusoikeus

Päätöksestä voivat valittaa ne, joiden etua, oikeutta tai velvollisuutta asia saattaa koskea, sekä vaikutusalueella ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun taikka asuin ympäristön viihtyisyyden edistämiseksi toimivat rekisteröidyt yhdistykset tai säätiöt, asianomaiset kunnat, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset ja muut asiassa yleistä etua valvovat viranomaiset, saamelaiskäräjät sillä perusteella, että luvassa tarkoitettu toiminta heikentää saamelaisten oikeutta alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan ja kolttien kyläkokous sillä perusteella, että luvassa tarkoitettu toiminta heikentää kolttialueella kolttien elinolosuhteita ja mahdollisuuksia harjoittaa elinkeinoja.

Valituksen sisältö

Valituskirjelmässä on ilmoitettava

- 1) päätös, johon haetaan muutosta
- 2) miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi
- 3) perusteet, joilla muutosta vaaditaan
- 4) valittajan nimi ja kotikunta
- 5) postiosoite ja puhelinnumero, joihin asiaa koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa

Jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä tai jos valituksen laatijana on joku muu henkilö, valituskirjelmässä on ilmoitettava myös tämän nimi ja kotikunta.

Valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava valituskirjelmä, ellei valituskirjelmää toimiteta sähköisesti (telekopiona tai sähköpostilla).

Valituksen liitteet

Valituskirjelmään on liitettävä

- 1) päätös, johon haetaan muutosta valittamalla, alkuperäisenä tai jäljennöksenä

- 2) asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle
- 3) asiamiehen valtakirja

Valituskirjelmän toimittaminen perille

Valituskirjelmän voi viedä valittaja itse tai hänen valtuuttamansa asiamies. Valituskirjelmä liitteineen voidaan myös lähettää postitse, telekopiona tai sähköpostilla. Postiin valituskirjelmä on jätettävä niin ajoissa, että se ehtii perille valitusajan viimeisenä päivänä ennen aukioloajan päättymistä. Hallinto-oikeudessa kirjaamon aukioloaika on klo 8.00–16.15. Sähköisesti (telekopiona tai sähköpostilla) toimitetun valituskirjelmän on oltava toimitettu niin, että se on käytettävissä vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä määräajan viimeisenä päivänä ennen virka-ajan päättymistä.

Valittajalta peritään hallinto-oikeudessa **oikeudenkäyntimaksu** 250 euroa. Oikeudenkäyntimaksua ei peritä, jos hallinto-oikeus muuttaa valituksenalaista päätöstä muutoksenhakijan eduksi. Tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetussa laissa (1455/2015) on erikseen säädetty eräistä tapauksista, joissa maksua ei peritä.

Toimivaltaisen hallinto-oikeuden yhteystiedot muutoksenhakua varten:

Pohjois-Suomen hallinto-oikeus

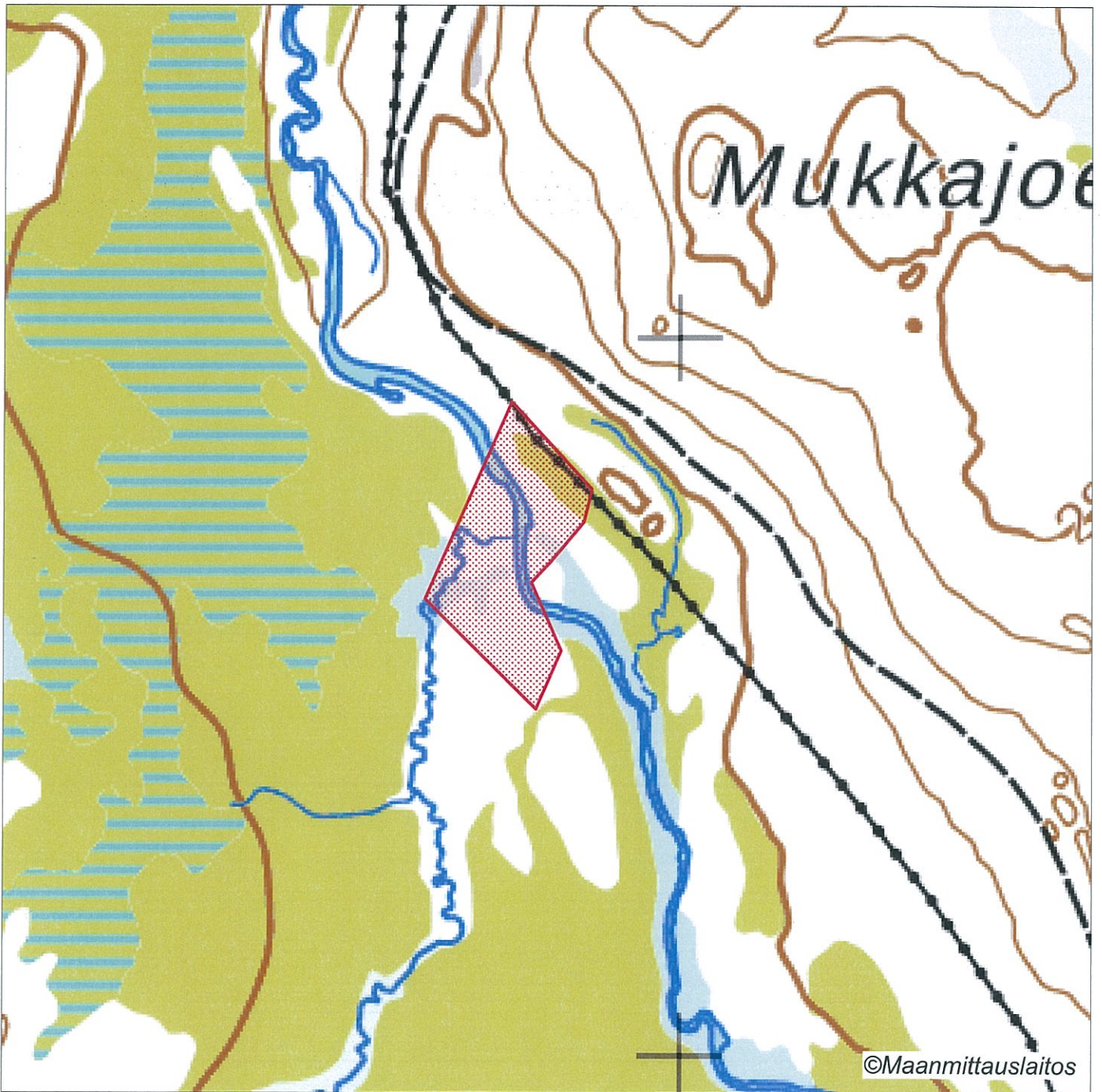
Käyntiosoite: Isokatu 4, OULU

Postiosoite: PL 189, 90101 OULU

Faksi: 029 56 42841

Sähköposti: pohjois-suomi.hao@oikeus.fi

Puhelin: 029 56 42800 (vaihde)

Kullanhuuhdontalupa-alue

Mittakaava 1: 10 000
HL2015:0008

Selvitys kullanhuuhdontaluvan HL2015:0008 mahdollisista myöntämisen esteistä

Yleistä kullanhuuhdonnasta

Kullanhuuhdonta on ollut pienenevä maankäyttömuoto koko 2000-luvun ajan. Esimerkiksi vuonna 2000 kullanhuuhdontaan oikeuttavia lupia on ollut voimassa yli 400, kun tällä hetkellä vastaava määrä on 153. Hakemuksia on vireillä 167. Hakemuksista yhteensä 110 hakemusta on jatkohakemuksia hakemushetkellä voimassa olleille luvulle. Näistä 35 kpl on sellaista, jotka ovat tarkasteluhetkellä voimassa ja sisältyvät siten sekä hakemuksiin että voimassaoleviin (lähde: Kaivosrekisteri 16.2.2017). Kullanhuuhdontaan varattujen alueiden keskikoko on pienentynyt uuden kaivoslain voimaantulon myötä noin 20 %.

Kullanhuuhdonnan mahdollinen vaikutus saamelaiskulttuuriin selvitetään paliskunnittain, koska poronhoito on tärkeä osa saamelaiskulttuuria ja se on alueiden käytön kannalta herkkä elinkeino. Koska paliskuntien alueet on selkeästi rajattu aidoilla, kaivoslain mukaisen kullanhuuhdonnan vaikutukset saamelaiskulttuurille rajoittuvat pääasiallisesti sen paliskunnan alueeseen, jolla kullanhuuhdonta harjoitetaan.

Kullanhuuhdontaluvan nojalla ei saa harjoittaa toimintaa, joka vaikuttaa vesistöön. Mikäli tällaista toimintaa on suunniteltu lupa-alueella harjoitettavan, tulee toimintaan olla ympäristö- tai vesilupa. Näissä luvissa toimivaltainen viranomaisena on Pohjois-Suomen aluehallintovirasto.

Lupahakemusalueen kuvaus

Kullanhuuhdontalupa-alue HL2015:0008 (4,8 ha) sijoittuu Hammastunturin paliskunnan alueelle, metsätalousalueelle. Luvalla jatketaan alueella jo aiemmin harjoitettua kullanhuuhdontatoimintaa.

Hammastunturin paliskunnan kokonaispinta-ala on noin 252000 ha. Hammastunturin paliskunnan alueelle sijoittuu 32 kpl kullanhuuhdontaan oikeuttavia lupia, pinta-alaltaan yhteensä noin 164 ha. Näistä yksikään ei sijoitu kyseisen lupahakemuksen läheisyyteen (2 km säteellä alueesta). Alueen läheisyydessä on vireillä yksi kullanhuuhdontaohjelma, joka on jatkohakemus hakemushetkellä voimassa olleelle kullanhuuhdontaluvulle.

Luvan mukaisen toiminnan kuvaus

Alueella on tarkoitus harjoittaa lapiokaivua, vuotuinen käsiteltävä maamäärä on noin 6-7m³.

Muut häiritsevät alueiden käyttömuodot hakemuksessa tarkoitettulla alueella ja sen läheisyydessä

Alue kuuluu Metsähallituksen hallinnoimaan metsätalousalueeseen joka on Ylä-Lapin luonnonvarasuunnitelmassa merkitty osin suojametsäalueeksi. Alueella ei tulla suorittamaan luonnonvarasuunnitelman ja yleisten metsänhoitosuosittelujen mukaan tavanomaista metsätaloudellisiin toimintaperiaattein tapahtuvaa hakkuutoimintaa. Suojametsäalueen osalta alueella harjoitetaan jatkettua kiertoajalla ja rajoitetulla uudistamisella vähäisiä metsätaloustoimia.

Metsähallitus ei linjauksensa mukaisesti myy kyseessä olevan alueen läheisyydestä maa-alueita.

Alueen läheisyyteen, noin 200m:n päähän, johtaa maastoura. Alueella tai sen läheisyydessä ei ole yhtään voimassa olevaa vuokra- tai käyttöoikeussopimusta tällä hetkellä. Uusia vuokrasopimuksia tehtäessä Metsähallitus kuulee alueen paliskuntaa ennen sopimuksen tekemistä.

Näiden lisäksi Metsähallitus on laatinut paliskuntain yhdistyksen kanssa yhteistyösopimuksen, jossa määritellään Metsähallituksen ja paliskunnan yhteistoiminta erilaisten maankäyttömuotojen yhteydessä.

Lupa-alueella tai sen läheisyydessä ei ole retkeilyreittiä eikä erityistä retkeilykohdetta.

Lupa-alue rajoittuu Hammastunturin ja Ivalon paliskunnan väliseen raja-aitaan. Alueen läheisyydessä ei ole muita poronhoitoon liittyviä rakennelmia.

Metsähallitus myy metsästyslupia lupa-alueelle ja sen läheisyyteen. Lisäksi paikallisilla asukkailla on vapaa metsästyoikeus alueella. Alueen poronhoito huomioidaan lupametsästyksen mitoittamisessa. Metsästys ajoittuu syksyyn, jolloin kullanhuuhdontatoiminta ei ole enää niin aktiivista.

Kun huomioidaan edellä kerrotut tosiseikat, kullanhuuhdontaluvassa annetut määräykset ja muualla lainsäädännössä ja viranomaispäätöksissä annetut velvoitteet ja hakijoiden aiempi toiminta alueella, voidaan todeta, että kullanhuuhdontaluvan HL2015:0008 oikeuttamat toimenpiteet eivät yksin taikka yhdessä muiden vastaavien lupien ja edellä kuvattujen muiden maankäyttömuotojen kanssa heikennä olennaisesti saamelaisten oikeutta harjoittaa kulttuuriaan.

Lisäksi alue on rajattu ja toimintaan tarvittavien lupien lupaehdot niin kyseisellä lupa-alueella kuin läheisyydessäkin turvaavat sen, että toiminnasta mahdollisesti aiheutuvat haitat ovat ajalliselta kestoaltaan ja sijainniltaan rajallisia, eivätkä olennaisesti haittaa saamelaisten oikeutta harjoittaa kulttuuriaan. Toiminta ei luvan mukaisessa laajuudessaan lupamääräyksiä ja lainsäädäntöä noudatettaessa ole missään vaiheessa niin laajaa, että se estäisi tai häittäisi olennaisesti porotalouden harjoittamista alueella.

Hakija on osoittanut olevansa kelpoinen hakemaan kullanhuuhdontalupaa eikä hakemusalueella ole selvitysten ja saatujen lausuntojen perusteella muitakaan kaivoslaissa mainittuja luvan myöntämisen esteitä. Lupakäsittelyn yhteydessä ei ole myöskään tullut esille luvan aiemmasta, saman sisältöisestä toiminnasta mitään sellaisia seikkoja, että toiminnan jatkamiselle olisi kaivoslain mukaista estettä.

Kaivosrekisterin karttapalvelu (www.kaivostoiminta.fi/kartta)

Retkeilyreitit ja rakenteet (<http://www.retkikartta.fi/>)

Ylä-Lapin luonnonvarasuunnitelma (<http://julkaisut.metsa.fi/assets/pdf/mt/mt38-1.pdf>)

Paliskuntain yhdistyksen ja Metsähallituksen välinen yhteistyösopimus

(<http://www.metsa.fi/documents/10739/58225d52-500f-481c-9cdc-82a6159f4be7>)

Yleiset metsänhoitosuosituksset ([http://tapio.fi/wp-](http://tapio.fi/wp-content/uploads/2015/06/Metsanhoidon_suosituksset_ver3_nettti_1709141.pdf)

[content/uploads/2015/06/Metsanhoidon_suosituksset_ver3_nettti_1709141.pdf](http://tapio.fi/wp-content/uploads/2015/06/Metsanhoidon_suosituksset_ver3_nettti_1709141.pdf))

Kaivosviranomaisen toimittaa yllämainitut dokumentit tarvittaessa paperisena niin pyydettyessä.